

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' אחרי - קדושים תשפ"ה

בית יעקב

יש לאדם להתבונן כי הסט"א רצונו לאבדו מהעולם
והקב"ה מיטיב

בפרח רשעים כמו עשב ויציצו כל פעלי און להשמדם עדי עד.
ואתה מרום לעלם ה' וכי. כי הנה איבך ה' וכי (תהלים צב ז-י). עכשו
חזר לעגן הראשון להודיע מעלת התשובה, ותמה על הרשעים
שאוחזים ברשעים ואינם רוצים לשוב בתשובה, ואינם מבחינים מה
בין שומע לסטרא אחרא לשומע לדברי השם, דאמר בזה הקדוש
(ח"א קיא): ובכמה דוכתי דהסטרסא אחרא רודפת אחר האדם לעשות
רצונה, וכשעושה רצונה באותה שעה מקטרגת עליו ומאבדת אותו
מן העולם הזה ומן העולם הבא. ומי שהוא בר דעת ישים לבו כי
אם לזה הדבר וישוב אחור, דאיך אפשר מי שאתה עושה רצונו
מה שהוא רוצה וחפץ וכו' יקום עליו להרבה, מי שרודף אחר
זה אינו אלא שוטה, ומאבד עצמו לדעת, ודמו בנפשו הוא. אבל
הקדוש ברוך הוא מי שעושה רצונו מיטיב לו בעולם הזה ובעולם
הבא, ואוהבו ומקרבו יותר מדאי, ואפלו בעוד אדם רשע הקדוש
ברוך הוא מתאנה אימתי ישוב כדי להיטיב לו. והסטרסא אחרא
אדרבא הרשע עושה לו הרמת ראש, ואפלו הכי הוא רוצה לעקר
שרשו. וזה שאמר אדם הראשון איש בער לא ידע וכסיל לא יבין
את זאת, דהינו אינו נותן את לבו להתבונן זה הדבר, שכשהוא
עושה רצון הסטרסא אחרא הוא נותן לו הרמת ראש, ואפלו הכי היא
מבקשת להשמדו, לא כן הקדוש ברוך הוא, אדרבא העושה רצונו
מקרב ומיטיב לו. וזה שאמר הכתוב בפרח רשעים כמו עשב, דהינו
כשמתחילים לעשות מעשים רעים, מיד ויציצו כל פעלי און הם
הסטרסא אחרא שהם פועלי און ממש, ודהינו מיד יציצו פועלי און
שהם סטרסא אחרא למעלה וירימו ראש. וזה סבת השמדת הרשעים,
כי על ידי כך הם בעצמם מקטרגים עליהם עד שישימדם אותם עדי
עד, וזהו להשמדם עדי עד, ומי יתן לו לבו לרדף אחר עצת הסטרסא
אחרא אשר פעלתה כך. אבל ואתה מרום לעלם ה', אתה עליון על
הכל ודינך דין אמת, והרודף אחר דברך ימצא חיים צדקה וכבוד:

נקראים אויבי ה' רק אם נשארו אויבים עד יום מותם

כי הנה איבך ה' כי הנה איבך יאבדו. כפל הדברים, להורות
דלא נקראים אויבי השם רק אם נשארו אויבים עד יום מותם,
דהינו איבך בתחלת רשעותם וגם איבך בסוף ימיהם, שלא חזרו
בתשובה, אלה הם דשיך בהם אבדה. אבל אם חזרו, יצאו מכלל
אויב ונקנסו בכלל אוהב, ואינם נאבדים אויבי ה' עד שיהיו אויבים
בסוף ימיהם ולא ישובו בתשובה. וכשימותו ויאבדו רשעים מן
העולם, החבור וההרמה שגרמו במעשיהם הרעים לסטרסא אחרא,
גם הסטרסא אחרא תתפרד ותוסר לה ההרמת ראש. וזהו יתפרדו כל
פעלי און הם הסטרסא אחרא, כשרשעים יאבדו יתפרדו הסטרסא
אחרא שהם פועלי עון. וזהו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין
עב). מיתתן של רשעים הנאה להם והנאה לעולם, והנאת העולם היא
שתתפרד הסטרסא אחרא ולא יהיה לה עוד הרמת ראש: (דרש טוב
דרוש ב' לנפטרים)

יראת יעקב

אסור לקטרג על עם ישראל אפילו אם הם
רשעים

לא תלך רכיל בעמך לא תעמד על דם רעך אני ה'.
לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך
ולא תשא עליו חטא (ויט טז-יז).

אפשר לרמוז, דמצינו דאין רשות לשום צדיק
לקטרג ולומר חובה על עם בני ישראל, אפלו יהיו
רשעים, כי הקדוש ברוך הוא אינו רוצה במי שאומר
עליהם קטגוריא. כי מי לנו גדול ממשא שאמר (במדבר
לב יד) 'תרגבו אנשים חטאים, והאלהים חשבה לו
לחטא, כמפרש בדברי רבותינו זכרונם לברכה (נחומס
ואתחנן ו), ואף על גב דמשה רבנו עליו השלום קושטא
קאמר, אין רצון הקדוש ברוך הוא בזה. והכי נמי
מצינו באלהו שאמר (מלכים א' יט יד) 'עזבו בריתי בני
ישראל. כי מאחר שהם בניו של מקום, הפה שיקטרג
עליהם, יתפלל לה ויבקש שייעשו תשובה, כההיא
עובדא דאיתא בגמרא (ברכות י). לכן הטוב בעיני ה'
הוא להוכיח אותם ולהתפלל עליהם שיחזרו למוטב:

אלא צריך להתפלל שישובו בתשובה ולא לשתוק

וזהו שאמר לא תלך רכיל בעמך, דהינו לא תהיה
מלישין ומקטרג בין ישראל להקדוש ברוך הוא, ותאמר
כמה רשעים ופושעים הדור הזה, ואדרבא לא תמנע
מלהתפלל ומלבקש עליהם שיחזרו למוטב, כי אויל
תפלתך עושה פרות ועל ידה ישובו בתשובה. ואם לא
תתפלל עליהם ותבקש רחמים שייעשו תשובה, סופך
לעגש על כך שאתה רוצה שישארו רשעים. והרשע
אפלו בחייו קרוי מות (ברכות יח). וכשלא תבקש עליו
רחמים שישוב, הרי אתה רוצה במיתתו. וגם כן כשלא
תבקש עליו רחמים, אתה גורם לקרב מיתתו, דהרי
כתוב (משלי י כז) 'ושונות רשעים תקצרנה'. וזהו שאמר
לא תעמד על דם רעך, ואתה יכול להצילו בתפלתך,
ויהיה פרוש לא תעמד לא תשתק, כמו 'כי עמדו לא
ענו עוד' (אויב לב טז), ודהינו לא תשתק מלהתפלל:

ולא לשנאותו אלא להוכיחו

וסבה הגורמת לך זה הדבר, היא השנאה שאתה
שונא אותו. ואף על גב דהשנאה שאתה שונא אותו
לא מצדך, רק מצד שהוא רשע ורע לשמים, אפלו הכי
אני מזהירך לא תשנא את אחיך בלבבך מצד כבוד
שמי, רק הוכח וחזר והוכח, וכו' ולא תשא עליו חטא,
דהינו כשלא תמסר דין על הרשע, רק תתפלל עליו
שישוב ותוכיח אותו, אז בזה לא תשא בשבילו חטא,
ועל זה אמר בגביא (יחזקאל ג יט) 'ואתה כי הזהרת רשע
[וגו'] את נפשך הצלת': (פיתוחי חותם)

באור יעקב

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד

בשולי בית העלמין. עוד באותו לילה הורה האביר יעקב שיוציאו את גופת האיש ויעתיקוה לקבר אחר. וכאשר חזר בחקמתו כן ארע, שכן כל אותו הלילה לא שככה חמת המושל, ולמחרת בבקר הורה שיוציאו את הגופה ויחללוה בבזיון על אשר המרה האיש את פיו. אבל משנמצא הקבר ריק, בערה חמתו של המושל להשחית, והוא שלח לקרא להרה"ק רבי יעקב זיע"א.

משהתיצב שליחו של המושל בבית הרב להגיד לו כי קרוי הוא אל המושל, השיב הרב בניחותא: "אם חפץ הוא המושל לשוחח עמי, יבוא נא לכאן ואשמע את דבריו". כעס המושל ושלח שליח נוסף להתרות בדבי יעקב, כי יש לאל ידו להרע לו ולכל קהלתו ועליו לבוא אליו. אבל גם אז לא נענה האביר יעקב, אלא אמר לשליח שישיב לשולחו כדברים הללו: "אם יתעקש המושל שאגיע לביתו, אעשה כמצותו ואבוא. אך עליו לדעת, שבכל פסיעה שאפסע בתוך ביתו ימות אחד מילדיו ובני ביתו".

המושל לא האמין כי בשר ודם יכול לחולל דבר שכזה, ובעזות מצח שלח שוב כמה חילים שיביאו את הרב אל ביתו על אחר. תשע פסיעות הספיק הרה"ק רבנו יעקב זיע"א לפסע בתוך ביתו של המושל, וכנגד תשע פסיעות אלה שפסע הצדיק, קבר האיש תשעה ילדים בו ביום. וכי אז, בקשי הסכים הרה"ק רבנו יעקב זיע"א שלא ימנו את הפסיעות שפסע בדרך בחזרה החוצה... שכן, מי יודע מה עוד היה עולה בגדרו של המושל.

באחד הימים נכנס אצל הרה"ק רבי יעקב אביחצירא בעל אביר יעקב זיע"א יהודי פשוט, שלפדנסתו עסק במלאכת החיטות. במשך השנים נודע כחזיט ממהר, עד ששמעו הטוב יצא והגיע עד לבית המושל. יעקב כר, זמנוהו מעת לעת לבית המושל כדי שיתפר בגדי נוי למושל ולבני ביתו. באחד הימים נקרא החזיט לביתו של המושל כדי לתפר בגד למאן שהוא. כאשר הגיע לבית המושל, שלח אותו המושל לבית של אדם פלוני כדי לטול ממנו מדות לתפירת בגד נאה עבורו.

כאשר הגיע החזיט לביתו של אותו אדם, סח החזיט בבצעתה לרבי יעקב אביחצירא, גלה לתרדתו הגדולה כי את המדות עליו לטול מיהודי מסכן שהחליט להמיר דתו ולהתאסלם. בקש המושל לערוך טקס רב רשם עבור האיש שממיר את דתו, ולשם כך הורה שיתפרו לאותו איש גדח בגד לתפארת. החזיט היהודי התקשה להאמין כי מתחת ידו יצא בגד של נוי ליהודי מומר, ומתוך שלא ידע את נפשו כדת מה לעשות, בא אל רבי יעקב כדי להסיח את צרתו. נטל רבי יעקב אביחצירא פסת ניר ורשם עליה כמה מלים, נתנה לחזיט והורה לו שיתפר את הבגד, ובין קפלי הבד המכסה את הראש יטמן את אותו פתק.

בהגיע היום, הלבישו את מחלצות הנוי לאותו יהודי מומר, והולוכוהו לבימת הכבוד אשר הוקמה בחצר בית המושל. משהגיע הרגע שעליו להשמיע את דברו לקראת טקס ההתאסלמות, אחזתו רעדה בכל גופו והחל לזעק 'שמע ישראל' בקול גדול. התמלא המושל כעס והאשים את האיש כי להתל בו בקש מלכתחלה, והורה שיהרגוהו מיד. בערבו של יום הביאו את גופתו של היהודי לעוסקים בטהרת המתים, והוא נקבר

קדושת יעקב

שמירת צלם אלקים בקדשה

קדושת הגוף כראוי

מכאן ראוי כי יזכר כל אדם את גדל מעלתו, ובכך יתרחק מן החטא, כי ידע את אשר לפניו ויזכר את גדל הפנים העלול לבוא מחמתו בצלם העליון. אך אם יקדש אדם את עצמו בכל מעשיו ועניניו, יזכה כי יהיה כל גופו קדוש, ותשרה השכינה על גופו ונשמתו.

'קדוש' שרוי בתוך מעיו של כל אדם

רמז לזה יש בפסוק (תהלים מ ט): 'לעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מעי'. כי הנה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית יא): 'לעולם ימד אדם עצמו כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו, שנאמר (חושע יא ט) 'בקרבה קדוש'. והענין בזה, כי תכלית עקר העבודה היא לראות את הגוף כקדוש, ולא דוקא לענותו ולצערו, אלא לתן לו כל צרכיו מתוך קדשה. והטעם, כי האדם נברא בצלם אלהים, ומה הוא קדוש, אף על האדם לקדש עצמו. לכן יש להזהר בכל יום ובכל עת לחשב כאלו קדוש שרוי בתוכו, ועל ידי כך יקדש את גופו כראוי.

הכרות המתקדש על רצונו בתורה ובמצוות

ובזה יתפרש הפסוק, שאמר 'לעשות רצונך אלהי חפצתי' - אין לי כל רצון מלבד לעשות רצונך. ורק בכך חפצי תמיד. וזהו אני לקדש את גופי, כדי להתדמות לצלם אלקים שגברתי בו, ומתוך כך ישרו בי נפש רוח ונשמה כראוי. וגם, 'תורתך בתוך מעי' - הכנתי מקום בקרבי לתורה ומצוות, כדי שיהיו ראויים לשרות בתוך מעי, כלומר, קדשתי את עצמי כראוי.

חובת שמירת הקדושה בכלל הקדושה הפנימית שבאדם

וזוהי גם כונת הכתוב כאן: 'קדשים תהיו' - שמרו עצמכם תמיד בקדושה עליונה, ואל תפגמו לעולם במעשיכם, אלא זכרו תמיד כי קדוש שרוי בתוך מעיכם, 'כי קדוש אני ה' אלהיכם' - וגברתי אתכם בצלם אלהים, על כן זכרו תמיד לשמרו בקדושה כראוי.

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (וי ב).

חביב אדם שנברא בצלם

ביום ברא אלקים אדם, בצלם אלקים ברא אותו. זכות עצומה היא לכל באי עולם, להיות חתומים בחותמו של מלך, ולכן והירות יתרה נדרשת מהם שלא לפגם בצלם אלקים של עצמם ושל חבריהם.

צלם גופני וצלם רוחני

רבנו זיע"א (גנוי המלך, תיקון התשובה כח) כותב, כי לכל אדם שני מיני 'צלם', האחד גופני והשני רוחני. דבר זה נרמז בלשון הכתוב (בראשית ט ו): 'כי בצלם אלקים עשה את האדם'. שכן ידוע כי תבת 'את' באה לרבות דבר, וגם כאן נתרבה צלם נוסף מלבד הצלם המופרש בפסוק, והוא הצלם הרוחני.

שתי חבות כנגד שני מיני צלם

בזה יש לפרש את דברי המשנה (אבות ג יד) "חביב אדם שנברא בצלם, חבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם". וידוע מה שהעירו המפרשים, מפני מה כפל התנא את דבריו, ואמר פעמים כי האדם נברא בצלם. היה לו לומר, 'חבה יתרה נודעת לאדם שנברא בצלם', ופנו בזה איש לפי דרכו. אך לדברינו הדבר פשוט, שבשני מיני צלם עוסק התנא, הגופני והרוחני, ועל שניהם זוכה האדם לחבה לפני המקום.

אברים וגידים בגוף ובנשמה

והנה, כשם שבגוף האדם קיימים רמ"ח אברים ושס"ה גידים המעמידים את הגוף ומחיים אותו, כך יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים רוחניים בגשמת האדם, וכשם שכאשר פוגם ונכשל בעברה כל אברי וגידיו גופו מתקלקלים, כך גם אברי וגידיו נשמתו מקלקלים. וכאשר ישוב בתשובה כראוי ויתקן את אשר פגם, יבוא מרפא לכל גופו ולכל נשמתו כאשר היה בתחלה קדם הפגם.